

Dokument z posiedzenia

A8-0339/2018

17.10.2018

SPRAWOZDANIE

w sprawie sprawozdania Komisji za rok 2018 dotyczącego Czarnogóry
(2018/2144(INI))

Komisja Spraw Zagranicznych

Sprawozdawca: Charles Tannock

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
INFORMACJE O PRZYJĘCIU PRZEZ KOMISJĘ PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWĄ	14
GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ	15

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie sprawozdania Komisji za rok 2018 dotyczącego Czarnogóry (2018/2144(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając układ o stabilizacji i stowarzyszeniu UE–Czarnogóra, który obowiązuje od dnia 1 maja 2010 r.,
- uwzględniając deklarację przyjętą na szczycie UE–Bałkany Zachodnie w dniu 17 maja 2018 r. i załączony do niej program działań priorytetowych z Sofii,
- uwzględniając 9. posiedzenie Rady Stabilizacji i Stowarzyszenia UE–Czarnogóra, które odbyło się w dniu 25 czerwca 2018 r.,
- uwzględniając przystąpienie Czarnogóry do NATO w dniu 5 czerwca 2017 r.,
- uwzględniając ratyfikację przez parlamenty Czarnogóry i Kosowa porozumienia w sprawie wytyczenia granicy między Czarnogórą i Kosowem,
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 6 lutego 2018 r. pt. „Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie” (COM(2018)0065),
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE w 2018 r. (COM(2018)0450) oraz towarzyszący mu dokument roboczy służb Komisji pt. „Sprawozdanie za rok 2018 dotyczące Czarnogóry” (SWD(2018)0150),
- uwzględniając przeprowadzoną przez Komisję ocenę programu reform gospodarczych Czarnogóry (2018–2020) z dnia 17 kwietnia 2018 r. (SWD(2018)0131) oraz wspólne wnioski Rady z dnia 25 maja 2018 r. z dialogu gospodarczo-finansowego między UE a Bałkanami Zachodnimi,
- uwzględniając sprawozdania misji obserwacji wyborów Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR OBWE) oraz oświadczenie delegacji obserwacji wyborów z ramienia Parlamentu Europejskiego dotyczące wyborów prezydenckich w dniu 15 kwietnia 2018 r.,
- uwzględniając deklarację oraz zalecenia przyjęte na 15. posiedzeniu Parlamentarnego Komitetu Stabilizacji i Stowarzyszenia UE–Czarnogóra, które odbyło się w Podgoricy w dniach 16–17 lipca 2018 r.,
- uwzględniając wyniki badania z 2017 r. w sprawie marginalizacji Romów na Bałkanach Zachodnich, przeprowadzonego przez Komisję, Bank Światowy i Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju,
- uwzględniając proces berliński zapoczątkowany w dniu 28 sierpnia 2014 r.,
- uwzględniając swoje poprzednie rezolucje w sprawie Czarnogóry,

- uwzględniając art. 52 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych (A8-0339/2018),
- A. mając na uwadze, że każdy kraj objęty procesem rozszerzenia jest oceniany odrębnie na podstawie indywidualnych osiągnięć, a o harmonogramie przystąpienia decyduje tempo i jakość reform;
 - B. mając na uwadze, że Czarnogóra znajduje się obecnie na najbardziej zaawansowanym etapie procesu negocjacji, otworzywszy negocjacje w sprawie 31 z 35 rozdziałów z zakresu dorobku prawnego UE i zamknąwszy wstępnie negocjacje dotyczące trzech rozdziałów;
 - C. mając na uwadze, że konstruktywny dialog między wewnętrznymi siłami politycznymi i z krajami sąsiednimi będzie miał zasadnicze znaczenie dla dalszych postępów w procesie przystąpienia do UE;
 - D. mając na uwadze, że Czarnogóra z zaangażowaniem buduje funkcjonującą gospodarkę rynkową oraz wciąż odnotowuje osiągnięcia w realizacji zobowiązań w ramach układu o stabilizacji i stowarzyszeniu;
 - E. mając na uwadze, że Czarnogóra korzysta z pomocy przedakcesyjnej w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II);
 - F. mając na uwadze, że Czarnogóra musi jeszcze bardziej wzmocnić między innymi zdolności parlamentarne, ustawodawcze i nadzorcze, przejrzystość instytucjonalną, poszanowanie zasady państwa prawa i niezależności sądownictwa, uczciwość procesu wyborczego, wolność mediów oraz walkę z korupcją, przestępczością zorganizowaną i gospodarką nieformalną, a także sprawniej zarządzać na szczeblu krajowym sprawami dotyczącymi zbrodni wojennych;
1. przyjmuje z zadowoleniem nieustanne zaangażowanie Czarnogóry w proces integracji z UE oraz ciągle osiąganie przez ten kraj ogólnie zadowalających postępów przy powszechnym poparciu opinii publicznej dla tej decyzji o znaczeniu strategicznym;
 2. podkreśla, że realizacja i stosowanie reform stanowi jeden z kluczowych wskaźników udanej integracji; wzywa Czarnogórę, by usprawniła planowanie, koordynację i monitorowanie wdrażania nowych przepisów i strategii politycznych, a także apeluje o terminowe wdrożenie śródkresowych wartości odniesienia dla rozdziału 23 i 24;
 3. z zadowoleniem przyjmuje ocenę Komisji, zawartą w jej komunikacie z dnia 6 lutego 2018 r. w sprawie strategii dla Bałkanów Zachodnich, zgodnie z którą dzięki silnej woli politycznej, pod warunkiem realizacji rzeczywistych i trwałych reform oraz po definitywnym rozwiązaniu sporów z sąsiadami Czarnogóra może być gotowa do członkostwa do roku 2025;
 4. apeluje do Komisji i Rady o zapewnienie odpowiednich środków w kolejnych wieloletnich ramach finansowych (WRF) z myślą o ewentualnym przystąpieniu Czarnogóry do Unii Europejskiej, zgodnie ze strategią dla Bałkanów Zachodnich;

Demokratyzacja

5. przypomina wszystkim partiom politycznym, że konstruktywne zaangażowanie polityczne zależy od w pełni funkcjonującego parlamentu, w którym politycy ponoszą odpowiedzialność względem wyborców, obejmując mandaty w parlamencie; z zadowoleniem przyjmuje fakt, że większość partii opozycyjnych powróciła do parlamentu po długotrwałym bojkocie działalności parlamentarnej; wzywa wszystkie pozostałe partie polityczne do powrotu do parlamentu oraz do podjęcia bardziej skoordynowanych wysiłków w celu nawiązania faktycznego dialogu politycznego, tak aby parlament mógł w pełni realizować swoje zadania ustawodawcze i nadzorcze, przywracając w ten sposób funkcjonowanie procesu demokratycznego;
6. apeluje o wdrożenie przepisów dotyczących publicznego i politycznego uczestnictwa kobiet i mniejszości, zwłaszcza ludności romskiej¹, w tym również o umożliwienie kobietom z grup mniejszościowych istotnego uczestnictwa w procesach podejmowania decyzji i zajmowania stanowisk w administracji publicznej i innych instytucjach publicznych;
7. apeluje do przywódców politycznych Czarnogóry o skupienie się na pozostających wyzwaniach, jakie niesie ze sobą rozwiązywanie problemów w obszarze państwa prawa, wolności mediów, korupcji, prania pieniędzy oraz przestępczości zorganizowanej i powiązanej z nią przemocy, a także o pilne zajęcie się tymi kwestiami;
8. odnotowuje, że podczas wyborów prezydenckich w kwietniu 2018 r. uszanowano podstawowe wolności; wzywa rząd do współpracy z partiami opozycyjnymi i społeczeństwem obywatelskim w celu kompleksowego wyeliminowania uchybień zidentyfikowanych przez ODIHR OBWE oraz pełnego wdrożenia priorytetowych zaleceń misji obserwacji wyborów poprzez przyjęcie planowanych przepisów krajowych, a także do zwiększenia przejrzystości i profesjonalizmu administracji wyborczej w celu zwiększenia zaufania publicznego do procesu wyborczego; wzywa do równoczesnego przeprowadzenia wyborów lokalnych w całym kraju oraz do poprawy jakości i przejrzystości wyborów; wzywa do wzmocnienia przepisów dotyczących przejrzystości finansowania partii politycznych;
9. apeluje o przeprowadzenie pełnych postępowań wyjaśniających w sprawie wszystkich domniemych nieprawidłowości wyborczych; ponownie domaga się podjęcia należytych działań w następstwie „afery taśmowej” z 2012 r.; wzywa Agencję Antykorupcyjną, by uważniej monitorowała ewentualne nadużywanie zasobów publicznych do celów partii politycznych;
10. wyraża zaniepokojenie decyzją parlamentu czarnogórskiego w sprawie usunięcia Vanji Čalović Marković z rady agencji ds. zapobiegania korupcji; domaga się pełnej przejrzystości w związku z tą sprawą;

¹ Termin „romski” jest używany jako uogólnienie i obejmuje różne powiązane grupy ludności, zarówno osiadłe, jak i nieosiadłe – nie tylko Romów, ale także Aszkali, Egipcjan Bałkańskich i in., które mogą być odrębne pod względem kultury i stylu życia.

Państwo prawa

11. odnotowuje centralną rolę Organu ds. Audytu, Agencji Antykorupcyjnej, Komisji Kontroli Zamówień Publicznych, Agencji ds. Konkurencji oraz Urzędu ds. Pomocy Państwa w walce z przestępczością zorganizowaną i korupcją; przyjmuje z zadowoleniem nieustanne reformy ukierunkowane na poprawę zdolności i niezależności tych instytucji, ale zwraca uwagę na potrzebę poprawy wydajności, osiągnięcia lepszych wyników, zachęca do zapobiegania korupcji, w tym również przy pomocy odpowiednich sankcji, oraz na potrzebę usunięcia pozostałych przeszkód dla uzyskania przez nie pełnej niezależności;
12. zwraca uwagę na postępy poczynione w zakresie poprawy zdolności Agencji Antykorupcyjnej do badania finansowania kampanii politycznych; podkreśla jednak potrzebę wzmocnienia zaufania do tej agencji i poprawy jej reputacji, czego można dokonać poprzez oddzielenie jej działalności od wszelkich wpływów politycznych;
13. przyjmuje z zadowoleniem wysiłki podjęte w celu zwiększenia przejrzystości administracji publicznej i wymiany informacji, ale zachęca do utworzenia bardziej przyjaznej dla obywateli, profesjonalnej i odpolitycznionej administracji publicznej; pochwała skuteczniejszą pracę Rzecznika Praw Obywatelskich; domaga się udoskonalonych ocen skutków regulacji, kompleksowych sprawozdań z audytów oraz pluralistycznych konsultacji publicznych na temat wniosków ustawodawczych; podkreśla znaczenie współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i otwartego dostępu do informacji do celów skutecznej walki z korupcją oraz zachęca do rewizji zmian legislacyjnych wprowadzonych w maju 2017 r.; zaleca optymalizację zasobów i kapitału ludzkiego w administracji publicznej;
14. z zadowoleniem przyjmuje znaczące postępy Czarnogóry w dziedzinie e-rządzenia i e-uczestnictwa, w których to obszarach – według badania ONZ dotyczącego e-rządzenia z 2016 r. – Czarnogóra znalazła się wśród 25 krajów osiągających najlepsze wyniki; apeluje do rządu Czarnogóry o utrzymanie obecnego tempa reform, aby w dalszym ciągu poprawiać wydajność administracji publicznej i dostęp do niej;
15. przyjmuje z zadowoleniem umiarkowane postępy w zwiększaniu niezależności, przejrzystości, rozliczalności, profesjonalizmu i wydajności instytucji sądowych; domaga się zabezpieczeń przeciwko ingerencjom politycznym oraz spójnego stosowania kodeksów etyki i środków dyscyplinarnych; z zadowoleniem przyjmuje fakt, iż po raz pierwszy powołano nowych sędziów i prokuratorów z wykorzystaniem nowego systemu naboru;
16. zwraca uwagę na potrzebę przyspieszenia postępowania sądowego w sprawie domniemanej próby zamachu stanu w październiku 2016 r. przez zapewnienie pełnej współpracy sądowej z państwami trzecimi; przyjmuje z zadowoleniem decyzję o ogólnodostępnym transmitowaniu postępowań sądowych z korzyścią dla przejrzystości;
17. z zadowoleniem przyjmuje poprawki do ustawy o Radzie Sądowniczej, przyjęte w dniu 29 czerwca 2018 r., dzięki czemu rada może w sposób uregulowany kontynuować swoją działalność; zauważa, że poprawki przyjęto zgodnie z zaleceniami komisji weneckiej; podkreśla, że zmiany dotyczące wyboru członków rady niewykonujących zawodów prawniczych stanowią jedynie rozwiązanie przejściowe; apeluje do nowo

powołanej doraźnej grupy roboczej parlamentu o szybkie rozwiązanie tej kwestii;

18. wyraża zaniepokojenie coraz powszechniejszymi przypadkami przemocy i zabójstw powiązanych z przestępczością zorganizowaną, które wywierają negatywny wpływ na życie codzienne zwykłych obywateli; z zadowoleniem przyjmuje fakt, że władze dostrzegły ten problem, ale domaga się solidniejszych działań zapobiegawczych, w tym również stosowania konfiskaty mienia bez uprzedniego wyroku skazującego; wyraża uznanie dla dochodzenia, ścigania i wydawania wyroków skazujących w sprawach dotyczących korupcji na wysokim szczeblu; zauważa jednak, że wyniki w tej dziedzinie wymagają dalszej poprawy, w szczególności w odniesieniu do prania pieniędzy i handlu ludźmi;
19. domaga się postępów w zapobieganiu konfliktom interesów oraz nielegalnemu wzbogacaniu się urzędników publicznych, w tym na szczeblu gminnym; wzywa władze do wzmocnienia konfiskaty mienia pochodzącego z przestępstw, przyspieszenia dochodzeń dotyczących nielegalnego wzbogacania się oraz podjęcia innych działań, które prowadzą do likwidacji grup przestępczych, eliminując powiązania między przestępczością zorganizowaną, biznesem i polityką; jednocześnie potępia praktykę stosowania sankcji poniżej minimum ustawowego, gdyż w dziedzinie przeciwdziałania przestępstwom korupcyjnym ma to efekt przeciwny do zamierzonego;
20. przypomina, że Czarnogóra musi podjąć dalsze wysiłki z myślą o zagwarantowaniu skutecznej ochrony prawa do własności, zgodnie z dorobkiem prawnym UE i międzynarodowymi standardami w dziedzinie praw człowieka; apeluje do władz państwowych o zagwarantowanie uczciwych postępowań przeprowadzanych w rozsądnych terminach w kontekście wdrażania obowiązujących krajowych ram prawnych, w tym w dziedzinie praw własności i zwrotu mienia; zauważa, że solidny, niedyskryminujący i stabilny system praw własności jest warunkiem wstępnym zaufania obywateli, zewnętrznych inwestorów i przedsiębiorców;

Zarządzanie granicami i migracja

21. zwraca uwagę na dotychczasowe zdolności Czarnogóry w zakresie rozpatrywania wniosków o azyl, podkreślając jednocześnie, że niezbędne są dalsze postępy; zachęca Czarnogórę do ściślejszej współpracy z Europejską Strażą Graniczną i Przybrzeżną w celu poprawy zarządzania granicami zgodnie z europejskimi normami, zajęcia się nielegalną migracją i przerwania działalności sieci zajmujących się przemytem migrantów; domaga się wzmocnienia wysiłków i zacieśnienia współpracy transgranicznej w celu zapobiegania powstawaniu zorganizowanych sieci przestępczych związanych z handlem ludźmi oraz przemytem narkotyków i tytoniu, a także w celu likwidacji tych sieci; podkreśla utrzymujące się obawy związane z nielegalnym handlem tytoniem w Czarnogórze, zwłaszcza wokół stref wolnego handlu; apeluje do Komisji o dalsze wspieranie Czarnogóry w kontrolowaniu jej stref wolnego handlu i niedopuszczaniu do nielegalnego handlu;
22. ubolewa nad brakiem postępów w zwalczaniu handlu ludźmi oraz domaga się zwrócenia szczególnej uwagi na zapobieganie zmuszaniu do prostytucji zorganizowanej i zmuszaniu dzieci do żebractwa; podkreśla, że potrzebne są dodatkowe wysiłki na rzecz identyfikacji ofiar i ich dostępu do pomocy, odszkodowań i środków ochrony; wzywa Czarnogórę do zapewnienia skutecznej ochrony ofiarom handlu ludźmi, a także

do zwrócenia szczególnej uwagi na rehabilitację dzieci będących ofiarami handlu oraz na romskie kobiety i dziewczęta z uwagi na niekorzystną sytuację, w której się znajdują w wyniku ubóstwa i marginalizacji;

Media

23. wyraża coraz większe zaniepokojenie sytuacją pod względem wolności wypowiedzi i wolności mediów, w odniesieniu do których w trzech kolejnych sprawozdaniach Komisji odnotowano brak postępów; przypomina, że negocjacje w powiązanim rozdziale 23 otwarto w grudniu 2013 r., a postępy związane z tym rozdziałem i rozdziałem 24 warunkują ogólne tempo negocjacji; stanowczo potępia zastraszanie, kampanie oszczerstw oraz słowne i fizyczne ataki na dziennikarzy; zwraca uwagę, że w 2017 r. zgłoszono siedem przypadków ataków na dziennikarzy; wzywa rząd do zagwarantowania w praktyce ochrony dziennikarzom; wzywa do podjęcia dalszych kroków w celu zapewnienia niezależności mediów i dziennikarzy oraz zachęca do systematycznego gromadzenia danych na temat gróźb pod adresem dziennikarzy; zauważa, że delegatura UE w Czarnogórze bacznie śledzi rozwój sytuacji;
24. jest szczególnie zaniepokojony atakiem z dnia 8 maja 2018 r., którego celem była dziennikarka gazety „Vijesti” Olivera Lakić, i wzywa do przeprowadzenia pełnego postępowania wyjaśniającego w tej sprawie; uznaje, że nie do przyjęcia jest sytuacja, w której nie ma żadnych istotnych postępów w związku z dochodzeniami w zaległych sprawach dotyczących przemocy wobec dziennikarzy; wzywa władze do stanowczego potępienia wszystkich ataków na dziennikarzy, do promowania działań na rzecz ochrony dziennikarzy oraz do walki z bezkarnością;
25. potępia ciągle wywieranie presji finansowej i redakcyjnej na nadawcę publicznego w Czarnogórze (RTCG) oraz na Agencję ds. Mediów Elektronicznych (AEM); domaga się ustanowienia zabezpieczeń przeciwko nadmiernym wpływom politycznym i biznesowym oraz zapewnienia pełnej przejrzystości w kwestii reklam państwowych w mediach; ponownie podkreśla potrzebę ochrony RTCG i wszystkich innych nadawców przed bezprawnymi naciskami politycznymi; wzywa władze państwowe do zapewnienia wystarczających środków finansowych zarówno organom regulacyjnym mediów, jak i nadawcy publicznemu, tak aby zagwarantować niezależność finansową i autonomię RTCG i AEM, które mają decydujące znaczenie dla stabilnej sytuacji w dziedzinie mediów podczas kampanii wyborczych; ubolewa nad zmianą składu rady RTCG oraz zwolnieniem dyrektora generalnej RTCG Andrijany Kadiji; uważa, że przedwczesne zwolnienia powinny być dozwolone jedynie w wyjątkowych okolicznościach;
26. ostrzega, że brak niezależności finansowej mediów prowadzi do ich zależności politycznej i polaryzacji; uważa, że konieczny jest przejrzysty i pozbawiony dyskryminacji rozdział środków pochodzących z reklam państwowych, oraz apeluje do władz o rozważenie alternatywnych form dotacji pośrednich, aby wspierać niezależność mediów;
27. podkreśla rolę AEM i skutecznych samoregulacji w zapewnianiu najwyższych standardów etycznych w czarnogórskich mediach oraz w ograniczaniu liczby przypadków zniesławienia; zauważa, że niepewna sytuacja dziennikarzy podważa jakość i profesjonalizm mediów;

Spółeczeństwo obywatelskie i prawa człowieka

28. podkreśla kluczową rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w poprawie funkcjonowania instytucji państwowych oraz w zwalczaniu korupcji i przestępczości zorganizowanej; zdecydowanie potępia odnotowywane w ostatnim czasie przypadki zastraszania i niedopuszczalną kampanię oszczerstw wobec organizacji społeczeństwa obywatelskiego krytycznie nastawionych do ogólnie powolnych postępów lub ich braku w kluczowych obszarach państwa prawa;
29. apeluje o uważniejsze redagowanie i wdrażanie przepisów w obszarach mających wpływ na przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego w celu zapewnienia, aby przepisy nie nakładały nieproporcjonalnych obciążeń na organizacje społeczeństwa obywatelskiego, nie miały dyskryminującego wpływu na społeczeństwo obywatelskie ani nie ograniczały jego przestrzeni; podkreśla potrzebę udostępniania środków publicznych organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym na rzecz praw człowieka, demokracji i praworządności, w tym organizacjom nadzorującym i wspierającym oraz małym organizacjom lokalnym; jest zdania, że organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny mieć swobodę otrzymywania środków od innych darczyńców, takich jak darczyńcy prywatni oraz międzynarodowe organizacje, organy lub agencje;
30. odnotowuje zmiany w prawie w odniesieniu do organizacji pozarządowych, które mają na celu poprawę ich finansowania publicznego, i zaleca szybkie przyjęcie niezbędnego prawodawstwa wtórnego; ponawia apel o prowadzenie systematycznych, pluralistycznych, organizowanych we właściwym czasie i autentycznych konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim i z ogółem społeczeństwa w sprawie kluczowych reform ustawodawstwa związanych z UE, w tym ich wdrażania na szczeblu lokalnym, tak aby wzmocnić demokratyczny charakter i zwiększyć przejrzystość procesu decyzyjnego; zaleca poprawę finansowych ram regulacyjnych dotyczących organizacji społeczeństwa obywatelskiego poprzez zapewnienie dodatkowych zasobów oraz ustanowienie jasnych zasad dotyczących mechanizmów rządowych na potrzeby konsultacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
31. przyjmuje z zadowoleniem trwające dostosowywanie przepisów w zakresie praw podstawowych; domaga się wzmocnienia ram instytucjonalnych umożliwiających skuteczną ochronę praw, w tym w przypadku niewłaściwego traktowania przez organy ścigania, zastraszania i ataków fizycznych; domaga się aktualizacji prawa dotyczącego wolności wyznania;
32. z zadowoleniem przyjmuje dotychczasowe wysiłki na rzecz wdrożenia konwencji stambulskiej, jednak domaga się udoskonalenia mechanizmów egzekwowania i monitorowania na potrzeby ochrony praw człowieka, w tym zwalczania przemocy wobec kobiet i dzieci; wzywa w związku z tym do skutecznego wdrożenia strategii politycznych dotyczących praw podstawowych, zwłaszcza w odniesieniu do równouprawnienia płci, włączenia społecznego, praw osób niepełnosprawnych, praw dzieci oraz praw Romów poprzez zapewnienie odpowiednich środków budżetowych i zasobów na realizację strategii politycznych oraz budowanie zdolności odpowiedzialnych instytucji; wzywa władze do podjęcia niezbędnych środków w celu zapobiegania przymusowym małżeństwom dzieci;

33. wzywa Czarnogórę, aby zagwarantowała pełne i terminowe wdrożenie przepisów w dziedzinie równości płci i przeciwdziałania dyskryminacji oraz monitorowała wpływ tych przepisów na kobiety ze zmarginalizowanych i znajdujących się w niekorzystnej sytuacji grup społecznych; wzywa Czarnogórę do zapewnienia wszystkim kobietom swobodnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, do świadczenia bezpłatnej pomocy prawnej kobietom, które padły ofiarą przemocy ze względu na płeć, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet romskich, kobiet niepełnosprawnych i kobiet mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych; wzywa Czarnogórę do wzmocnienia roli i potencjału właściwych organów krajowych, tak aby były one lepiej przygotowane do działania na rzecz ochrony i rehabilitacji ofiar oraz do aktywnej pracy z mężczyznami na rzecz powstrzymywania się od przemocy wobec kobiet; wzywa Czarnogórę do zwiększenia liczby i potencjału państwowych placówek opiekuńczych;
34. wzywa władze Czarnogóry do dalszej poprawy klimatu włączenia społecznego i tolerancji oraz podjęcia skutecznych środków przeciwko mowie nienawiści, wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji mniejszości; zauważa, że Czarnogóra nadal nie przestrzega w pełni Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych; zachęca właściwe organy do dalszego wzmacniania wysiłków w celu ochrony praw osób LGBTI; pozostaje zaniepokojony trudnościami z akceptacją różnorodności seksualnej w czarnogórskim społeczeństwie; wyraża zaniepokojenie dyskryminacją kobiet i dziewcząt w społeczności romskiej oraz tym, że marginalizowani Romowie w Czarnogórze mają ograniczony dostęp do możliwości we wszystkich aspektach rozwoju społecznego, na co wskazują wyniki badania z 2017 r. na ten temat; podkreśla znaczenie wzmocnienia sektora MŚP i udzielania mu wsparcia przez lepsze stanowienie prawa i wdrażanie polityki przemysłowej;
35. odnotowuje ciągle postępy w poprawie sytuacji mniejszości; wzywa do poszanowania wielonarodowej tożsamości regionu Zatoki Kotorskiej oraz do podjęcia dodatkowych wysiłków w celu jej ochrony;
36. apeluje do Czarnogóry o rozpoczęcie publicznych kampanii uświadamiających, mających na celu zwalczanie dyskryminacji i przemocy wobec osób LGBTI oraz zagwarantowanie sprawiedliwego dochodzenia i ścigania przestępstw popełnionych przeciwko tym osobom;
37. apeluje do Czarnogóry o rozpoczęcie publicznych kampanii uświadamiających, mających na celu zachęcanie do zgłaszania przemocy domowej wobec kobiet i dziewcząt, zwiększenie liczby dobrze wyszkolonych i uwzględniających aspekt płci sędziów, zapewnienie prowadzenia należytych dochodzeń i ścigania przestępstw, a także zagwarantowanie ofiarom wsparcia, poradnictwa i reintegracji;

Gospodarka, polityka społeczna, zatrudnienie i edukacja

38. przyjmuje z zadowoleniem postępy w zapewnianiu stabilności makroekonomicznej i konsolidacji budżetowej oraz wzywa do przejrzystości budżetowej, dobrych warunków zatrudnienia i otoczenia biznesowego; podkreśla, że korupcja, gospodarka nieformalna, uchybienia w stosowaniu zasady państwa prawa oraz uciążliwe procedury regulacyjne nadal powstrzymują wzrost i inwestycje; podkreśla, że europejski model społeczny wymaga dialogu z wszystkimi podmiotami gospodarczymi, w tym związkami zawodowymi;

39. domaga się wykorzystania pełnego potencjału oferowanego przez narzędzia cyfrowe w dziedzinie rejestru gruntów, fakturowania i wydawania pozwoleń na budowę; odnotowuje potrzebę przyspieszenia wdrażania dostępu szerokopasmowego dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych; podkreśla potrzebę stworzenia ram interoperacyjności dla całego rządu w celu wspierania dalszej cyfryzacji i uproszczenia procedur administracyjnych i biznesowych; z zadowoleniem przyjmuje stały rozwój elektronicznej rejestracji przedsiębiorstw;
40. przyjmuje z zadowoleniem zmiany regulacyjne w obszarze edukacji i wysiłki mające na celu zwiększenie odsetka dzieci w wieku przedszkolnym, w tym dzieci ze środowisk defaworyzowanych, oraz podkreśla znaczenie kompleksowego podejścia do wczesnego rozwoju dziecka; wzywa władze do rozwiązania problemu wysokiej stopy bezrobocia długotrwałego wśród młodzieży i kobiet, w tym w stosownych przypadkach poprzez ocenę wpływu w aspekcie płci; odnotowuje prace nad białą księgą mającą na celu wspieranie zatrudnienia młodzieży, prowadzone we współpracy z Międzynarodową Organizacją Pracy; podkreśla potrzebę wprowadzenia aktywnych instrumentów rynku pracy, zwłaszcza dla kobiet pokrzywdzonych uchYLENIEM świadczeń społecznych;
41. wskazuje na potrzebę prowadzenia skutecznych i regularnych konsultacji z partnerami społecznymi w kwestiach dotyczących zatrudnienia i spraw społecznych; podkreśla potrzebę dalszego wzmacniania potencjału Rady Społecznej; z zadowoleniem odnosi się do przyjęcia zasad w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, jednak pozostaje zaniepokojony wysokim odsetkiem śmiertelnych wypadków przy pracy i małą liczbą inspektorów pracy;
42. przyjmuje z zadowoleniem szersze uczestnictwo Czarnogóry w programie Erasmus+ oraz wyraża poparcie dla wniosku Komisji dotyczącego podwojenia budżetu programu Erasmus+; zachęca do ściślejszej koordynacji w kwestiach przekrojowych dotyczących zatrudnienia młodzieży, włączenia, aktywnego obywatelstwa, wolontariatu i edukacji;

Środowisko, energia i transport

43. wyraża zadowolenie, że według art. 1 konstytucji Czarnogóra jest państwem ekologicznym; z zadowoleniem przyjmuje ewentualne otwarcie w tym roku rozdziału 27 dorobku prawnego UE w negocjacjach z Czarnogórą; wzywa władze do lepszej ochrony najcenniejszych obszarów, zwłaszcza różnorodności biologicznej, a w szczególności do przeglądu projektów budowlanych dotyczących hoteli i elektrowni wodnych;
44. zauważa, że rozwój dodatkowych zdolności w zakresie energetyki wodnej i turystyki, w szczególności na obszarach chronionych, musi być zgodny z normami środowiskowymi UE; wyraża zaniepokojenie niezrównoważonym rozwojem elektrowni wodnych, ponieważ wiele z 80 projektów elektrowni wodnych nie jest planowanych zgodnie z międzynarodowymi konwencjami lub przepisami UE mimo wymogów określonych w rozdziale 27; domaga się dalszego wykorzystywania potencjalnych odnawialnych źródeł energii i środków efektywności energetycznej oraz poprawy w dziedzinie gospodarki wodnej i gospodarowania odpadami; z zadowoleniem przyjmuje osiągnięcie zbieżności między czarnogórskimi przepisami z 2016 r. w dziedzinie transgranicznej wymiany energii elektrycznej i gazu ziemnego a trzecim pakietem energetycznym; wyraża uznanie dla Czarnogóry za lepsze dostosowanie przepisów w obszarze

efektywności energetycznej i energii odnawialnej, jednak wzywa władze, by w pełni dostosowały prawodawstwo krajowe do dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii i dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków;

45. wzywa Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR) i Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) do dokonania przeglądu wsparcia dla projektów dotyczących elektrowni wodnych oraz do wstrzymania finansowania wszystkich projektów realizowanych na obszarach chronionych, a także projektów, które nie mają należytej oceny ex ante oddziaływania na środowisko;
46. wyraża zaniepokojenie specjalnym planem zagospodarowania przestrzennego dla Parku Narodowego Jezioro Szkoderskie; podkreśla konieczność zaniechania zakrojonych na szeroką skalę projektów budowy elektrowni wodnych na rzece Morača, ponieważ mają one znaczny szkodliwy wpływ na Jezioro Szkoderskie i rzekę Tarę, które są objęte ochroną na mocy przepisów krajowych i międzynarodowych;
47. z zadowoleniem przyjmuje pozytywne zmiany w dalszym dostosowywaniu czarnogórskiego prawodawstwa dotyczącego środowiska i zmiany klimatu do dorobku prawnego UE; wzywa rząd Czarnogóry do ochrony obszaru Ulcinj Salina zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, zgodnie z zaleceniami wynikającymi z finansowanej przez UE analizy na temat ochrony obszaru Ulcinj Salina; podkreśla, że należy pilnie włączyć obszar Ulcinj Salina do sieci Natura 2000; apeluje o rozpoznanie i wyznaczenie chronionych obszarów morskich;
48. podkreśla aktywne uczestnictwo i konstruktywną rolę Czarnogóry we współpracy regionalnej i międzynarodowej w ramach procesu berlińskiego i inicjatywy zachodniobałkańskiej szóstki; z zadowoleniem przyjmuje wyniki szczytu UE-Bałkany Zachodnie, który odbył się w Sofii w 2018 r., oraz przyjęcie pakietu IPA 2018, który obejmuje finansowanie dwóch ważnych projektów infrastrukturalnych: obwodnicy Budvy w korytarzu adriatycko-jońskim oraz trasy kolejowej Vrbnica-Bar w korytarzu Wschód / wschodnia część regionu Morza Śródziemnego; podkreśla znaczenie tych tras ruchu, które stanowią bezpośrednie połączenie między krajami bałkańskimi a rynkami UE;
49. pochwała zamiar Czarnogóry wprowadzenia w ciągu najbliższych trzech lat unijnego systemu handlu emisjami oraz przyjęcie prawodawstwa wtórnego w sprawie zużycia paliwa i emisji z nowych samochodów; zauważa, jak ważne jest włączenie do czarnogórskiego prawodawstwa krajowego aspektów unijnego systemu handlu emisjami, rozporządzenia w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego oraz mechanizmu monitorowania i sprawozdawczości;
50. z zadowoleniem przyjmuje stałe wysiłki na rzecz zacieśnienia współpracy regionalnej, zwłaszcza w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego, jak przedstawiono w trójstronnej inicjatywie adriatyckiej;

Współpraca regionalna i stosunki dobrosąsiedzkie

51. przyjmuje z zadowoleniem nieustanne wysiłki Czarnogóry na rzecz konstruktywnej współpracy regionalnej oraz dwustronnych stosunków dobrosąsiedzkich; popiera propozycję obniżenia opłat roamingowych na Bałkanach Zachodnich;

52. przyjmuje z zadowoleniem ratyfikację porozumienia między Czarnogórą a Kosowem w sprawie granicy państw; domaga się szybkiego osiągnięcia porozumień w celu rozstrzygnięcia nierozwiązanych sporów dotyczących granic z krajami sąsiednimi;
53. z zadowoleniem przyjmuje podpisanie przez Czarnogórę i Albanię wspólnej deklaracji oraz 12 umów dotyczących wzajemnej pomocy w szeregu dziedzin i uznaje ten krok za przykład pozytywnej współpracy w regionie;
54. wzywa Czarnogórę do wzmożenia wysiłków na rzecz proaktywnego nadawania priorytetu sprawom o zbrodnie wojenne i karania za te zbrodnie oraz wyjaśniania losu osób zaginionych; przyjmuje z zadowoleniem wysiłki w zakresie reintegracji wysiedleńców w ramach regionalnego programu mieszkalnictwa; podkreśla, że pomimo przyjęcia czterech dokumentów dotyczących strategii śledztwa w sprawie zbrodni wojennych prokuratura państwowa nie wszczęła nowych dochodzeń, nie rozpoczęła nowych postępowań ani nie postawiła nowych zarzutów; wyraża zaniepokojenie faktem, że Prokuratura Specjalna otworzyła w 2016 r. osiem nowych spraw, z których sześć nadal znajduje się dopiero na etapie wstępnego postępowania wyjaśniającego; ponownie wyraża poparcie dla inicjatywy mającej na celu ustanowienie komisji regionalnej ds. ustalenia faktów dotyczących zbrodni wojennych i innych poważnych przypadków naruszenia praw człowieka popełnionych w byłej Jugosławii (RECOM); podkreśla znaczenie tego procesu i aktywne zaangażowanie wszystkich regionalnych przywódców politycznych; z zadowoleniem przyjmuje wsparcie publiczne dla RECOM ze strony premiera;
55. wyraża uznanie dla Czarnogóry za to, że przez kolejny rok w pełni stosowała się do wszystkich stanowisk i deklaracji UE przedstawianych w kontekście wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB), oraz z zadowoleniem przyjmuje aktywne uczestnictwo Czarnogóry w misjach w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO); docenia sposób prowadzenia polityki zagranicznej przez Czarnogórę; wzywa Czarnogórę do dostosowania się do wspólnego stanowiska UE w sprawie integralności Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz do wytycznych UE dotyczących umów o niedostarczaniu osób;
56. apeluje o ściślejszą współpracę między Czarnogórą a UE w walce z cyberprzestępczością i w kwestiach dotyczących cyberobrony;
57. przypomina o strategicznym znaczeniu, jakie ma przystąpienie Czarnogóry do NATO dla zapewniania stabilności i pokoju w regionie Bałkanów Zachodnich;

o
o o
58. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, rządowi i parlamentom państw członkowskich oraz rządowi i parlamentowi Czarnogóry.

**INFORMACJE O PRZYJĘCIU
PRZEZ KOMISJĘ PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWĄ**

Data przyjęcia	9.10.2018
Wynik głosowania końcowego	+: 47 -: 5 0: 5
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Michèle Alliot-Marie, Nikos Androulakis, Francisco Assis, Petras Auštrevičius, Amjad Bashir, Goffredo Maria Bettini, Mario Borghesio, Victor Boștinaru, Klaus Buchner, Fabio Massimo Castaldo, Lorenzo Cesa, Javier Couso Permuy, Andi Cristea, Arnaud Danjean, Georgios Epitideios, Knut Fleckenstein, Eugen Freund, Sandra Kalniete, Manolis Kefalogiannis, Tunne Kelam, Wajid Khan, Andrey Kovatchev, Eduard Kukan, Arne Lietz, Barbara Lochbihler, Sabine Lösing, Ramona Nicole Mănescu, David McAllister, Francisco José Millán Mon, Clare Moody, Javier Nart, Pier Antonio Panzeri, Ioan Mircea Pașcu, Tonino Picula, Kati Piri, Julia Pitera, Cristian Dan Preda, Jozo Radoš, Michel Reimon, Sofia Sakorafa, Jean-Luc Schaffhauser, Jordi Solé, Dobromir Sośnierz, Dubravka Šuica, Charles Tannock, László Tőkés, Ivo Vajgl, Geoffrey Van Orden, Anders Primdahl Vistisen, Boris Zala
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Andrzej Grzyb, Takis Hadjigeorgiou, Gilles Pargneaux, Igor Šoltes, Bodil Valero, Marie-Christine Vergiat
Zastępcy (art. 200 ust. 2) obecni podczas głosowania końcowego	Ivan Štefanec

**GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO
W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ**

47	+
ALDE	Petras Auštrevičius, Javier Nart, Jozo Radoš, Ivo Vajgl
ECR	Amjad Bashir, Charles Tannock, Geoffrey Van Orden, Anders Primdahl Vistisen
EFDD	Fabio Massimo Castaldo
PPE	Michèle Alliot-Marie, Lorenzo Cesa, Arnaud Danjean, Andrzej Grzyb, Sandra Kalniete, Manolis Kefalogiannis, Tunne Kelam, Andrey Kovatchev, Eduard Kukan, David McAllister, Francisco José Millán Mon, Ramona Nicole Mănescu, Julia Pitera, Cristian Dan Preda, Ivan Štefanec, Dubravka Šuica
S&D	Nikos Androulakis, Francisco Assis, Goffredo Maria Bettini, Victor Boștinaru, Andi Cristea, Knut Fleckenstein, Eugen Freund, Wajid Khan, Arne Lietz, Clare Moody, Pier Antonio Panzeri, Gilles Pargneaux, Ioan Mircea Pașcu, Tonino Picula, Kati Piri, Boris Zala
VERTS/ALE	Klaus Buchner, Barbara Lochbihler, Michel Reimon, Jordi Solé, Bodil Valero, Igor Šoltes

5	-
ENF	Mario Borghezio, Jean-Luc Schaffhauser
NI	Georgios Epitideios, Dobromir Sośnierz
PPE	László Tőkés

5	0
GUE/NGL	Javier Couso Permuy, Takis Hadjigeorgiou, Sabine Lösing, Sofia Sakorafa, Marie-Christine Vergiat

Objaśnienie używanych znaków:

+ : za

- : przeciw

0 : wstrzymało się